



idealkent ©

ISSN: 1307-9905 E-ISSN: 2602-2133

DOI: 10.31198/idealkent.1494640

Sayı Issue 45, Cilt Volume 16, Yıl Year 2024-3, 1817-1830

Haber / News

Uluslararası 'Avrupa'daki Kentsel Kıyılar için Sürdürülebilir Açık Çözümler' Projesi Ardından

Elif Mihçioğlu¹
ORCID: 0000-0002-3511-672X

Işıl Ruhi Sipahioğlu²
ORCID: 0000-0002-8994-626X

Öz

Bu yazı, 2019-2023 yıllarında arasında Avrupa Komisyonu'nun Ufuk 2020 Marie Curie Hareketliliği çerçevesinde yer alan 'Araştırma ve Yenilikçilik Değişim Programı' (MSCA-RISE) desteği ile disiplinler arası olarak yürütülmüş, Avrupa'da iklim değişikliğiyle karşı karşıya olan kentsel kıyıların sorunlarını ortaya koymayı ve ortak akıl oluşturmayı hedefleyen 'SOS Climate Waterfront' uluslararası projesinin etkinliklerini ve çıktılarını paylaşmayı ve yaygınlaştırmayı amaçlamaktadır. Proje, iklim değişikliğiyle mücadelede uyum ve katkı arayışında olan sadece üniversiteleri ve akademisyenleri değil, aynı zamanda ilgili sivil toplum kuruluşlarını, belediyeleri, profesyonelleri, vatandaşları ve konuyla ilgilenen tüm paydaşları bir araya getirmiştir. Projedeki farklı nitelikteki proje ortağı kurumların uzman temsilcileri, karma çalışma grupları oluşturarak, seçilen su kenarında bulunan çeşitli Avrupa kentlerinin iklim değişikliğine karşı dirençliliğini arttırmayı hedefleyen önerilerini, Roma (2), Gdansk (2), Stockholm (1), Selanik (2) ve Lizbon (2)'da düzenlenen birer aylık dokuz farklı çalıştayda geliştirmiş ve bu önerileri proje kapsamındaki farklı konferanslar aracılığıyla ilgili paydaşlara sunmuştur. Yazı, projenin hedef ve kapsamının yanı sıra, ana hatlarıyla her çalıştay kapsamında iklim değişikliği odaklı incelenip geliştirilen öneriler, gerçekleştirilen etkinlikler ve proje çıktısı kitaplarla ilgili bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kentsel kıyılar, Avrupa, iklim değişikliği, dirençlilik, AB projesi

¹ Doç. Dr. Elif Mihçioğlu, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, E-posta: emihcioglu@etu.edu.tr

² Dr. Öğr. Üyesi., TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, E-posta: iruhi@etu.edu.tr



After the International 'SOS Climate Waterfront' Project

Elif Mihçioğlu³
ORCID: 0000-0002-3511-672X

Işıl Ruhi Sipahioğlu⁴
ORCID: 0000-0002-8994-626X

Abstract

This paper aims to share and proclaim the activities and outputs of the international project 'SOS Climate Waterfront', which was carried out interdisciplinary with the support of the European Commission's Horizon 2020 Marie Skłodowska-Curie Actions (MSCA) within the framework of the Research and Innovation Staff Exchange Program (RISE) between 2019 and 2023. The project aimed to address the issues of waterfront cities facing climate change in Europe and create a common sense in problem solving. It sought to bring together not only the universities and the academics seeking adaptation and contribution in combating climate change but also relevant NGO's, municipalities, professionals, citizens, and all related stakeholders interested in the subject. Specialist representatives of partner institutions with diverse backgrounds in the project formed mixed working groups. They developed proposals aimed at increasing the resilience of the selected European waterfront cities to climate change in nine different one-month period workshops held in Rome (2), Gdansk (2), Stockholm (1), Thessaloniki (2), and Lisbon (2). These proposals were then presented to relevant stakeholders through various conferences within the project scope. The paper discusses the objectives and scope of the project, as well as the proposals developed and refined during each workshop focusing on climate change, the activities carried out, and the project output books.

Keywords: Waterfront cities, Europe, climate change, resilience, EU project

³ Assoc. Prof. Dr., TOBB University of Economics and Technology, Faculty of Architecture and Design, Department of Architecture, E-mail: emihcioglu@etu.edu.tr

⁴ Asst. Prof. Dr., TOBB University of Economics and Technology, Faculty of Architecture and Design, Department of Architecture, E-mail: iruhi@etu.edu.tr

Giriş

Dünyamız son yıllarda iklim değişikliği ve onun artan etkileri ile mücadele etmektedir. Bu bağlamda, mevcut sorun ve ihtiyaçlardan doğan yeni çözümler geliştirilmesi bilinciyle ortaya çıkan, kısaca 'S.O.S. Climate Waterfront' olarak anılan, açık adı 'Sustainable Open Solutions for European Urban Waterfronts', Türkçesi ise 'Avrupa'daki Kentsel Kıyılar için Sürdürülebilir Açık Çözümler' projesi, Avrupa Komisyonu'nun Ufuk 2020 Marie Curie Hareketliliği çerçevesinde yer alan 'Araştırma ve Yenilikçilik Değişim Programı' (MSCA-RISE) kapsamında desteklenerek 2019 yılında başlamış ve 2023 yılı Haziran ayı sonunda tamamlanmıştır.

Avrupa Komisyonu'nun Ufuk Avrupa MSCA-RISE Programı, nitelik ve nicelik olarak araştırma ve teknoloji alanındaki insan potansiyelini güçlendirmeyi, deneyim şartı aramaksızın her seviyeden araştırmacının kurumunu terk etmeden katılabileceği bir değişim olanağı sağlamaktadır. Program ayrıca, kariyer gelişimini desteklemeyi, uluslararası ve sektörler arası araştırmacı dolaşımını teşvik etmeyi, böylece Avrupa'yı ve katılımcı ülkeyi araştırmacılar için bir cazibe merkezi haline getirmeyi hedeflemektedir (European Commission, 2024). Bu doğrultuda, Ufuk 2020 Programı kapsamında sunulan; yenilikçi araştırma ve eğitim fırsatı, kariyer ve bilgi paylaşımı olanakları, uluslararası ve sektörler arası hareketlilik programı aracılığıyla Türkiye'de ve Avrupa'da özellikle kıyı kentleri odağına alan çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışmada, üç yanı denizlerle çevrili, bir de iç denizi bulunan Türkiye'yi temsilen TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi (TOBB ETÜ) Mimarlık Bölümü, Türkiye ve Avrupa'daki kıyı kentlerin iklim değişikliğinden kaynaklanan sorunlarına çözümler arayan 13 ortaklı bu grubun bir parçası olarak projeye katkı vermiştir. Portekiz'den Lusofona Üniversitesi'nin (ULTH) proje koordinatörlüğünde, yine Portekiz'den Portekiz Ticaret ve Sanayi Odası, Polonya'dan Gdansk University of Technology (PG), Gdansk Belediyesi ve The River//Cities Platform, İsveç'ten KTH Royal Institute of Technology (KTH), Intercult Productions, Hollanda'dan Stichting Cpo Noord, Yunanistan'dan Aristotle University of Thessaloniki (AUTH), Major Development Agency Thessaloniki (MDAT) ve İtalya'dan Sapienza University of Rome (Sapienza) ve Alpha Consult Srl gibi proje ortağı ülkelerde, konuyla ilgili farklı kurumların katılımıyla oluşturulmuş bir ortak çalışma grubu tarafından yürütülmüştür.

Bu yaklaşımla proje, sadece yüksek öğrenim kurumlarını değil, aynı zamanda iklim değişikliğiyle mücadelede uyum ve katkı arayışında olan belediyeleri, küçük ve orta ölçekli işletmeleri ve sivil toplum örgütleri gibi ilgili tüm paydaşları araştırmaya dahil etmeyi hedeflemiştir. Avrupa'da iklim değişikliğiyle karşı karşıya bulunan kıyı yerleşmelerin altyapı ve planlamasından, kentsel sağıklaştırma ve tasarımına varan sürdürülebilir çözümler içeren yeni stratejiler oluşturmak için farklı disiplinlerce ortak çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

İklim değişikliğine paralel olarak, son dönemlerde; deniz seviyesinin yükselmesi, aşırı gelgitler, fırtınalar ve seller, özellikle kentsel kıyı bölgelerinin savunmasızlığını arttırmıştır. Su kenarlarında gerekli dönüşümlerle iklim değişikliğine karşı gerekli uyarılama çalışmalarını yapmamış olan kentler, yüksek maliyetli büyük kayıplar nedeniyle uzun tartışmalar ve/veya davalarla karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunlar ve kayıplar, sadece çevreyi, turizmi ve ekonomiyi değil, aynı zamanda bölge halkının gündelik yaşamlarını da derinden etkilemektedir. İklim değişikliğinin yoğun etkileri, hassas bölgelerin dönüştürülmesini ve adapte edilmesini zorunlu kılmaktadır.

Araştırma Projesi, iklim değişikliğinin kentsel kıyılar üzerindeki etkilerini daha iyi anlamak için mimarlık, kentsel tasarım, planlama ve peyzaj mimarlığı alanlarında Avrupa'nın önde gelen yüksek öğrenim ve araştırma kurumlarını bir araya getirerek, sosyal, çevresel, eğitsel ve teknolojik perspektifler üzerine çok-disiplinli bir iş birliği ağı kurmayı amaçlamıştır. Ayrıca, kentsel kıyıları etkileyen sorunların üstesinden gelmek ve konuyla ilgili farklı disiplinlerden uzmanların görüşlerini birleştirerek iklim değişikliği alanında tamamlayıcı araştırmalar geliştirmeyi hedeflemiştir.

Avrupa'daki Kentsel Kıyılar için Sürdürülebilir Açık Çözümler Projesi, yeni çözümlerin ve stratejilerin bulunmasına olanak tanıyan ve kentsel kıyının kırılganlığını tersine çevirebilecek, sürdürülebilir bir araştırma yapısını geliştirmeyi amaçlamıştır. Yerel uzmanlar, belediye temsilcileri, paydaşlar ve uluslararası akademisyenler birlikte çalışmış, katılımcılar görüş alışverişinde bulunmuş ve ortak bir uyum elde edebilmek için yeni bakış açıları geliştirilmiştir. Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın tanımladığı 'insani gelişme kavramı', Proje'nin tüm araştırma faaliyetlerinde kullanılmıştır. Projede yalnızca kaynaklar veya kârlılığın ötesinde, insanlara, becerilerine ve fırsatlara odaklanmak öncelikli kabul edilmiştir.

Proje, ekonomik özelliklerin ötesine geçmeyi ve iklim dönüşümü bağlamında insan yaşamının kalitesini etkileyen kültürel, politik, çevresel ve sosyal özellikleri yansıtmayı amaçlamıştır. Ayrıca, farklı ölçeklerde kentsel ve peyzaj planlamasının, mimari tasarımın ve teknolojinin suyla ilgili stratejilerle nasıl bağlantılı olduğunun anlaşılmasındaki boşluğu doldurmayı amaç edinmiştir.

Kıyılardaki hassas bölgelerde, insan refahı ve sosyo-ekonomik faaliyetlerle ilgili toplumu bilgilendirmek ve önleyici eylem planları kapsamında daha bilinçli çözümler geliştirilmesinde etkin olma yaklaşımına önem verilmiştir.

Elde edilen sonuçların yaygınlaştırılması için en etkili yolun, bölgesel ve uluslararası ağların iş birliğinden geçtiğine inanılmaktadır. Bunu başarmak için de çevre sorunları, akıllı teknolojiler, kentsel tasarım ve kültürel dayanıklılık stratejileri dahil olmak üzere, istikrarlı ve disiplinler arası bir araştırma gündemi gerekmektedir. Bu kapsamda projenin amacı, kentsel çevre için daha iyi stratejiler elde etmek hedefiyle, ulus ötesi en iyi uygulama örnekleri ve çapraz vizyon alışverişinde bulunmak olarak kabul edilmiştir.

Çalışılan kıyı bölgelerinin tarihi ve coğrafi kayıtlarıyla ilgili veriler; çeşitli kalkınma kalıpları, ayrıca beslenme algoritmaları oluşturmak ve yapay zekâ desteğini entegre ederek gelecek için olası senaryoları tasarlamak amacıyla kullanılmıştır. Dirençli kentler bağlamındaki iklim değişikliği çözümlerinin, vatandaşlar da sürece dahil edilerek, zorluklar ve çözümler hakkında gerekli şekilde bilgilendirilir, eğitilir ve yaşam tarzlarında olası adaptasyonlar teşvik edilirse, başarılı olabileceği bilinciyle hareket edilmiştir.

Bu bağlamda, proje kapsamında, 2019-2023 yılları arasında, her biri 4 hafta süren ve ev sahibi kurumlar tarafından koordine edilen dokuz çalıştayda ele alınan vaka analizi ve öneriler ile üç konferans organizasyonu gerçekleştirilmiş ve uluslararası konferanslara özel oturumlarla katılım sağlanmıştır. 2020 ve 2021 yılları için yapılması planlanmış olan tüm çalıştaylar Covid-19 salgını nedeniyle 2022 ve 2023 yıllarına kaydırılmıştır. Proje katılımı, ortaklık içindeki bilimsel mükemmeliyeti sağlamak için, araştırmacılar, doktora öğrencileri ve doktora sonrası araştırmacılar ile kültürel alanda çalışmakta olan kişilere açık tutulmuştur. Çalıştaylar kapsamında, çalıştayın gerçekleştirildiği kentlerde belirlenen sorunlu kıyı alanlarının analizi ve değerlendirmesi yapılarak öneriler geliştirilmiştir.

Çalıştaylar sırasında, mevcut tartışmayı geliştirmek amacıyla, bilimsel komite tarafından partner kurumlardan dış danışmanlar ve profesyoneller davet edilerek sürece dahil edilmiştir. Seçilen okyanus, deniz, ırnak, dere gibi su kenarı alanlardaki iklim değişikliğinden kaynaklanan çevre koşullarındaki aşırı dalgalanma risklerinin giderilmesi hedefiyle, çalıştayların ilk iki haftasında karma çalışma grupları, tehditleri tartışarak, kıyıları etkileyen geçmiş durumları incelemiş ve gelecekteki olası senaryoları tartışmıştır. Sonraki iki haftada ise, belirlenen bölgeler için öneriler geliştirilmiştir.

Bilimsel komite, kentsel kıyılarla ilgili gerçekleştirilen araştırma ve çalışmalarını paylaşmak için; yerel uzmanları, belediye temsilcilerini, partnerleri ve uluslararası akademisyenleri bir araya getirmiştir. Bu yaklaşımın, gelecek araştırmalar için uygun ortam olan karşılıklı vizyon ve ortak uygulamaların değiş tokuşunda faydalı ve gerekli olduğuna inanılmaktadır. Araştırma grubu, bu tanımlanan çerçeve ve konularla ilgili başlıklarda, dışardan uzmanların uluslararası bilim ve teknoloji konferanslarında yapacağı aktif katılım ve sunumları da desteklemiştir. Ayrıca, organize edilen konferanslara, ilgili belediyeler, planlama ve kültür kuruluşları, çevre kuruluşları ve çeşitli disiplinlerden konuyla ilgilenenler ve vatandaşlar davet edilmiştir. Bu öneriler ve çalıştay faaliyetlerini belgeleyen kitaplar yayınlanmıştır (Bkz. Dipnot 1).

Mart 2019'da ULTH'nin ev sahipliğinde Lizbon'da düzenlenen çalıştayda, 20. yüzyılın başında kayalık kıyı şeridine paralel olan kentsel plajları ve yerleşim alanlarını birleştirmek üzere inşa edilen, ancak artan şiddetli fırtınalar sonucu sahil şeridinin geri çekilmesi ve kumların kaybolması sonucu hasar gören *Cascais Halka Açık Gezi Yolu'na* dair öneriler; Lizbon Halici'nin güney kıyısında yer alan ve 280 kuş türüne ev sahipliği yaparak benzersiz ve hassas bir ekosisteme sahip *Alcochete Bataklığı* üzerine, özellikle hükümetin yakın zamanda bu bölgede yer alan eski bir askeri havalimanını yenileyerek uçuşa açma planı sonucu oluşacak yoğun hava trafiğinin bölge habitatu açısından olası çevresel ve sosyal sonuçları; yakın zamanda dünya çapında öne çıkan ikinci Dünya Sörf Rezervi olarak sınıflandırılan 4 km uzunluğundaki *Ribeira d'Ilhas Dünya Sörf Rezervi* alanında dalga korumasını sağlayan yeni yaklaşımların değerlendirilmesi ele alınmıştır (Garcia, 2019) (Şekil 1).



Şekil 1. Mart 2019'da Lizbon'daki ilk çalıştay

Haziran 2019 ve Ekim-Kasım 2022'de PG'nin ev sahipliğinde Vistula Nehri'nin Baltık Denizi'ne çıkışında yer alan Gdansk'ta iki farklı çalıştay gerçekleştirilmiştir. Kurumuş bataklıklar ve eski öküzboyunuzu göllerinin (Bkz. Dipnot 2) üzerinde kurulmuş olan kentin kıyı bölgelerinin çağlar boyunca periyodik olarak sular altında kalmış olmasından dolayı, değerli bir amfibik ekosisteme sahiptir. Geçtiğimiz yüzyıl boyunca gözlemlenen yoğun kentsel baskılar peyzaj değişikliklerine yol açmış olmasına ve bugün bile kentsel alanının üçte biri su seviyesinin altında olmasına rağmen kentin hidrolojik bağlamı değişmemiştir ve kentin çoğu sadece düzenli pompalama faaliyeti ile kuru kalabilmektedir. Günümüzde, diğer birçok kıyı kenti gibi Gdańsk da yükselen deniz seviyesi ve deniz suyunu nehre doğru iten şiddetli yağmurlar ve fırtınalar gibi hava olaylarından olumsuz etkilenmektedir. İyi yönetilen bir su koruma altyapısına, özellikle de tutma rezervuarlarına rağmen Gdańsk, Polonya'da sel riskinin en yüksek olduğu kent olmaya devam etmektedir. 2019 yılı çalıştayında, Warzywód Kanalı ve Martwa Wisła Nehri ile bağlantılı *Letniewo Bölgesi; Szczecińskie Rıhtımı'nın Sanayi Sonrası Bölgesi, Martwa Wisła Nehri'nin En Alçak Rıhtımı*; tahkimat hendekleri ve Yeni Motława Kanalı ile Dobra ve

Przyokopowa caddeleri arasında yer alan *Lower City Güney Bölgesi* çalışılmıştır (Şekil 2). 2022'deki çalıştayda ise, *Nowy Port Kıyı Bölgesi, Wisloujście Kalesi, Central Water Meydanı ve Litewska Caddesi Kıyı Bölgeleri* üzerine çalışmalar gerçekleştirilmiştir.

Ekim-Kasım 2019 ve Ocak 2022'de AUTH ev sahipliğinde Selanik'te iki çalıştay gerçekleştirilmiştir. 2019'da Selanik sanayi limanının batı ucundan, sanayi bölgesinin başlangıcına kadar uzanan ve kentsel alanlarla sanayi bölgeleri boyunca uzanan Dentropotamos nehrinin çok kirli deltası ve bataklıklardan oluşan Menemeni Belediyesi 'ne ait *Ampelokipoi Sahili* ele alınmıştır. Bu bölgede, giderek bozulan çevresel doku ile beraber yaya erişimi oldukça zor olan ve iklim şartlarına bağlı olarak kısmen sular altında kalan alanlar çalışılmıştır. İlk çalıştaydaki ikinci çalışma alanı, yenden tasarlanarak iyileştirilen ve kentin en sık ziyaret edilen nitelikli kamusal alanlarından biri olan Kalamarya'daki Kelarios Koyu'nun bulunduğu *Kelarios Körfezi*'dir (Şekil 3). Körfez, kültürel mekânlar, spor tesisleri, deniz kulüpleri, büyük ve âtil endüstriyel alanlar, okullar, açık otoparklar ve üst gelir grubu ağırlıklı bir yerleşim bölgesinin yoğun dokusu gibi çeşitli kentsel alan ve işlevlerin bir karışımıdır. Bu doğal kıyı şeridi ve rıhtım, pitoresk görüntüsüne rağmen, ıssız, yapı bloklarının erişimi kısmen engellediği, niteliksiz çevresel koşullara sahiptir (Garcia vd., 2020). 2022'deki ikinci çalıştayda ise, *Selanik Kent Merkezi Sahili*'nin güneydoğu ve güneybatı uçlarındaki iki lokasyona odaklanılmıştır.



Şekil 2. Haziran 2019'da Gdansk Çalıştayı



Şekil 3. Ekim 2019'da Selanik Çalıştayı sırasında gerçekleştirilen çalışma alanı gezisi

Mart-Nisan 2022 ve Şubat 2023'te Sapienza ve Alpha Consult ev sahipliğinde Roma'da iki çalıştay gerçekleştirilmiştir. 2022 çalıştayında üç farklı alan için vaka analizleri ve öneriler geliştirilmiştir. Bunlardan ilki; hem çevresel değerler hem de geniş arkeolojik alanlar içeren uzun kum tepelerine sahip, ancak çoğunlukla turizm ve gri altyapının neden olduğu kaotik kentsel gelişim ve arazi tüketimi temelli bozulma ve ihmaller yaşamakta olan *Tiren Sahil Şeridi*'dir. Özellikle sahilin özelleştirilmesi sonucu ortaya çıkan düşük nitelikli turistik tesislerin varlığı nedeniyle, sahil şeridinden deniz büyük oranda görülememekte ve ulaşılamamaktadır. Bu vaka çalışmasının temel amacı, önemli arkeolojik alanlar, çoğunlukla parçalanmış çevre manzaraları ve deniz arasındaki bağlantıları yeniden kurmaktır. Mavi-yeşil altyapı ile arkeolojik miras alanlarını sistemleştirmek, denize bağlamak, peyzaj ve hidrojeolojik müdahaleler uygulayarak kıyı erozyonunu önlemek için kullanılması önerilmiştir. İkinci çalışma alanı ise, Roma'nın kuzeyinde yer alan ve Mancini Meydanı ve Auditorium Parco della Musica, MAXXI Müzesi, Olimpiyat Stadı, Flaminio Stadyumu ve Palazzetto dello Sport gibi önemli kültürel ve spor mekânlarını barındıran Foro Italico gibi birçok açık alana sahip *Flaminio Bölgesi*'dir. Setler ve Lungotevere'nin inşası, Tiber Nehri ve Flaminio Bölgesi yerel halkın günlük yaşamından uzaklaşmasına sebep olmuş durumdadır. Aslına bakılırsa, kentsel alanlardan nehre çok yakın olanlar bile suyla ilgili değildir ve çoğu zaman onun varlığını inkâr eder niteliktedir. Bu ikinci vaka çalışmasının temel amacı, kentsel peyzajı çevresel ve estetik niteliklerine odaklanarak yeniden keşfetmek ve yeniden yapılandırmak, nehrin kentsel deneyimdeki rolünü güçlendirmek ve aynı zamanda alanı su baskınlarına karşı

korumaktır. Üçüncü çalışma alanı ise, doğu Roma'da bulunan, şehrin eteklerinden geçtiği için çoğu zaman ihmal edilen ve Lazio'nun ikinci büyük nehri olan *Aniene Nehri Vadisi*'dir. Çalışmanın amacı, Aniene nehri ile Roma şehri arasındaki ilişkiyi irdeleyerek, nehrin kentin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmesi ve birçok yanlış planlama kararı nedeniyle kaybolan potansiyelinin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktır. İklim şartları, kentsel bağlantılar, bina ve açık alan nitelikleri gibi bir dizi analiz ile başlanan çalışmalarda, kritik sorunlar olarak; nehir kıyısının erişilebilirlik ve görünürlük eksikliği, bölgede suya geçirmeyen zeminlerin hakimiyeti ve yapım yılı 1950'lere uzanan enerji verimliliği dikkate alınmamış binaların varlığı ile mevcut koşullar nedeniyle bölgenin sele dayanıksızlığı, ancak bu sorunlara rağmen bölgenin şehrin geri kalanıyla güçlü bağlantıları olduğu belirlenmiştir. Sonuçta, farklı ölçeklerdeki sorunlara tamamen farklı yaklaşımlarla iki proje önerisi geliştirilmiştir. İlki genel değişimleri işaret eden kentsel ölçeğe odaklanırken, ikincisi yerel halk için küçük ölçekli çözümlere ve onların nehirle olan potansiyel ilişkilerine odaklanmıştır (Garcia vb., 2023). 2023 yılında Roma'da düzenlenen ikinci çalıştayda ise, üç ana tema çerçevesinde 'sürdürülebilir strateji ve kültürel miras', 'kentsel su alanları' ve 'gözeneklilik' odaklı çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Sondan bir önceki bu çalıştayda, önceki çalıştaylarda elde edilen veri ve analizler kullanılarak sentez odaklı çalışmalar yapılmasına özen gösterilmiştir (Şekil 4).



Şekil 4. Şubat 2023'te Roma çalıştayında gerçekleştirilen bir seminer

Mayıs-Haziran 2022'de KTH ve Intercult ev sahipliğinde Stokholm'de, odağın iklim değişikliğinden etkilenmesi muhtemel olan kentin kıyısında yer alan, sadece artan konut talebiyle değil aynı zamanda kültürel miras, iklim değişikliği, peyzaj ekolojisi ve sosyal kalkınma ile ilgili önemli sorunlarla da karşı karşıya olan üç farklı eski endüstri alanı çalıştayda ele alınmıştır. Stockholm, Baltık Denizi'nin acı su (Bkz. Dipnot 3) ile Stockholm bölgesi için önemli bir tatlı su sağlayıcısı olan Mälaren Gölü ile bulunduğu yerde, iki farklı su kütlesi üzerinde yer almaktadır. Bununla birlikte, kentleşme ve iklim değişikliği açısından gelecekteki zorluklarla karşı karşıya kalındığında ekolojik ve kimyasal durumun korunmasını sağlamak için, iki milyon insan için hayati bir su kaynağı olan Mälaren Gölü'nün su kalitesinin korunmasına büyük önem verilmiştir. Ancak, Stockholm sahilinin iklim değişikliğinin sonuçlarından ciddi miktarda etkilenmesi beklenmektedir ve yükselen deniz seviyesi acil olmaktan ziyade uzun vadeli bir sorun olsa da aşırı hava olayları ve su baskınları dolayısıyla da artan risklerin dikkate alınmasını gerektirmektedir. Birinci bölge, Liljeholmen'nin kuzey batısında, belediye tarafından eski bir sanayi bölgesinden, konut, okul, park ve ofis gibi karma işlevli bir bölgeye dönüştürülmesi planlanan *Lövholmen*'dir. Bölgedeki birçoğu boş ve köhne durumdaki eski sanayi yapılarının bir kısmının yıkılıp, yerine belediyenin 1500 yeni konutu da içeren karma işlevli bir kentsel dönüşüm planlaması mevcuttur. Öte yandan, çalıştaylarda endüstri mirası değeri taşıyan yapıların, korunarak yeniden işlevlendirilmesine yönelik öneriler yapılmıştır. İkinci ve üçüncü bölge olarak, her yıl Stockholm'ü ziyaret eden yolcu gemilerinin yaklaşık yarısının uğradığı modern bir kruvaziyer yolcu terminali barındıran *Frihamnen* ve *Värtahamnen*, Stockholm Kraliyet Limanı olan Norra Djurgårdsstaden'da yer almaktadır. Belediyenin bu bölge için, 3-5 yıl içerisinde yapmayı planladığı; yaklaşık 1.700 konutun yanı sıra, ofis, hizmet binaları barındıran ve yaklaşık 4.000 kişilik yeni iş olanağı sağlayacak olan, aynı zamanda kruvaziyer operasyonların, yani yolcu gemilerinin hizmet vermeye devam edeceği kentsel bir proje önerisi mevcuttur. Värtahamnen içinse, mevcut feribot ve kruvaziyer operasyonların korunup koordineli olarak, 1700 konut ve yaklaşık 20.000 yeni iş olanağı sunulacak karma işlevli bir bölgeye dönüştürülmesi ve mağaza ve restoran gibi ticari faaliyetleri içerecek 600m uzunluğunda sahil yürüyüş yolu yapılması belediye tarafından planlanmaktadır. Çalıştay sırasında üç bölge için de üç temel stratejiyi izleyen öneriler geliştirilmiştir. Bunlar; ömrünü tamamlamış yolcu gemilerinin alanda ekonomik açıdan uygun konutlara dönüştürülmesi, yakın mesafede

bulunan Djurgarden gibi ulusal parklarla biyolojik çeşitliliği destekleyecek nitelikte bağlantıların kurulması ve endüstri mirası yapıların sosyal işlevler barındıracak merkezlere dönüştürülmesidir (Garcia vd., 2023).

Projenin son çalışmayı ise, Mayıs 2023'te Lizbon'da ULTH ev sahipliğinde gerçekleştirilmiş, tüm çalıştay sonuçları kapsayan çıktılar ele alınmış, çevrimiçi sergi ve belgesellerin hazırlanması ile proje tamamlanarak yayınlanmıştır (Şekil 5) (SOSclimatewater Project, 2023).



Şekil 5. Lizbon 2023'te Proje kapanış günü

En son ECTP-CEU European Council of Spatial Planners tarafından 22-24 Nisan 2024 tarihlerinde İtalya'da Napoli'de gerçekleştirilen 14th Biennale of European Towns and Town Planners 2024 kapsamında SOS Climate Waterfront Projesi kapsamında gerçekleştirilen projelerden bir bölümü, gerçekleştirilen özel bir oturumda sunulup tartışmaya açılarak daha geniş kitlelere erişimi sağlanmıştır.

Son yıllarda kamuoyu, medya ve/veya konuyla ilgili açılan hukuki davaların etkisiyle muhalefetle karşılaşan birçok benzer proje, uygulamada kesintiye uğramış durumdadır. Bu tür projeler, uzun süre üzerinde tartışılıp, hassas kültürel değerleri dikkate almaya çalışmakta, ancak nihayetinde bir kenara itilmektedir. Türü zorluklar, alandaki durumu çıkmaza sürüklerken, bölgede yaşayanların yaşam kalitesi son derece olumsuz şekilde etkilenmektedir. Avrupa'daki Kentsel Kıyılar için Sürdürülebilir Açık Çözümler Projesi, bilgi havuzu oluşturma ve iklim değişikliğine dayalı yeni stratejiler geliştirme konusunda, tüm paydaşlarla iş birliği yaparak, bu engelleri ortadan kaldırmayı amaçlamıştır.

Bu projenin yaygınlaştırma ve erişim faaliyetleri kapsamında, ilgili dizinli dergilerdeki yayınlar, politika özetleri, çalışma raporları, kitapçıklar, ayrıca ilgili diğer kuruluşlara ait programlar, ağlar ile iş birlikleri de dahil olmak üzere sonuçların ve bulguların bilimsel ve kamuya açıklanması teşvik edilmektedir. Çalıştaylar kapsamında üretilen projeler, çevre, toplum ve ulaşım konularını kapsarken, daha geniş kitlelere yaygınlaştırılacak olan 'sürdürülebilir açık çözümleri' geliştirerek tartışmaya açmaktadır.

Kaynakça/References

- European Commission. (2024, 1 Nisan). *About MSCA EC Marie Skłodowska-Curie Actions*. <https://marie-skłodowska-curie-actions.ec.europa.eu/about-msca>
- Garcia, P. R. (Ed.). (2019). *Lisbon 2019 Waterfront Cascais Mafra Alcochete*. Universidade Lusófona.
- Garcia, P. R., Mattoga, M., Mattoga, M. ve Mattoga, M. (Ed.). (2023). *Waterfront Dialectics: Rome and its Region facing Climate Change Impacts*. TAB Edizioni.
- Garcia, P. R., Paka, A., Sakantamis, K. ve Tzaka, A. (Ed.). (2020). *Thessaloniki Fall 2019 Ampelokipi Menemeni Kalamaria*. Aristotle University of Thessaloniki.
- Garcia, P. R., Suleiman, L. ve Larsen, K. (Ed.). (2023). *Climate-Proof Planning, Creative Design Solutions in Stockholm*. KTH Royal Institute of Technology.
- SOSclimatewater Project. (2023, 30 Haziran). *SOS Climate Waterfronts—Digital exhibition*. https://issuu.com/intercult/docs/digital_exhibition_index

Elif Mihçioğlu

Lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), Mimarlık Bölümü'nde 1991 yılında, yüksek lisans eğitimini ODTÜ Koruma ve Restorasyon Yüksek Lisans Programı'nda 1996 yılında, doktora eğitimini yine ODTÜ Mimarlık Doktora Programı'nda 2010 yılında tamamlamış, doktora sonrası çalışmasını ise TÜBİTAK bursu ile Columbia Üniversitesi GSAPP'de 2016 ile 2018 yılları arasında gerçekleştirmiştir. 2005 yılından itibaren çeşitli üniversitelerde tam ve yarı zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmış, 2021 yılından itibaren TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde

tam zamanlı öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Kültürel Mirasın Korunması, kent morfolojisi ve kentsel tasarım araştırma alanları arasındadır.

She received her Bachelor's degree in Architecture from Middle East Technical University (METU) in 1991, her MSc degree in Conservation and Restoration of Historic Sites and Monuments Graduate Program at METU in 1996, and her PhD in Architecture degree at METU in 2010. She pursued her postdoctoral study at Columbia University GSAPP between 2016 and 2018 with a TÜBİTAK scholarship. She has worked as a full-time and part-time faculty member at various universities since 2005 and has been working as a full-time faculty member and Associate Professor at TOBB ETU, Department of Architecture, since 2021. Conservation of cultural heritage, urban morphology, and urban design are among her research areas.

E-posta: emihcioglu@etu.edu.tr

Işıl Ruhi Sipahiođlu

Lisans eğitimini Gazi Üniversitesi, Mimarlık Bölümünde 2005 yılında, yüksek lisans eğitimini Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde 2008 yılında, doktora eğitimini Politecnico di Milano'da sürdürülebilir bina teknolojileri alanında 2013 yılında tamamlamıştır. 2012 yılından beri TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Mimarlık Bölümü'nde öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Mimarlık eğitimi ve iklim değişikliği konularında uluslararası proje çalışmalarını yürütmektedir. Sürdürülebilir bina tasarımı, bina performans değerlendirmesi ve mimarlık eğitimi araştırma alanları arasındadır.

She received her Bachelor's degree in Architecture from Gazi University in 2005, her Master's degree in Architecture from Middle East Technical University (METU) in 2008, and her Ph.D. in the Building Environment and Technology Program at Politecnico di Milano in 2013. She is currently an Assistant Professor in the Department of Architecture at TOBB University of Economics and Technology, where she participates in international projects related to architectural education and climate change. Her research interests include sustainable building design, building performance assessment, and architectural education.

E-posta: iruhi@etu.edu.tr

Sonnotlar

1. Yayınlara projenin resmî web sitesi üzerinden erişim sağlanabilmektedir: <http://sosclimatewaterfront.eu/sos/results> ve çalıştaylar sırasında üretilen videolara projenin Youtube kanalından erişilebilir: <https://www.youtube.com/@s.o.sclimatewaterfront6571>

2. Öküzboynuzu gölü (İngilizce'de oxbov lake), bir nehrin geniş bir menderesi kesildiğinde bağımsız bir su kütlesi gibi oluşan U şeklinde bir göl veya havuzdur. Öküzboynuzu gölleri durgun su gölleridir. Gölü besleyen bir dere veya kaynak bulunmadığı gibi, doğal bir çıkışı da bulunmamaktadır. Bu göller sıklıkla bataklığa dönüşürler ve suları buharlaştıkça sıklıkla kururlar.

3. Acı su (İngilizce'de Brackish water), suyun tuzluluk oranının, tatlı suya oranlar biraz daha tuzlu olmasını, ancak deniz suyu kadar tuzlu olmaması hali anlamına gelmektedir.